

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Een varende Jamboree: Het Nationaal Waterkamp van 1961

Romburgh, C.P.P. van

Citation

Romburgh, C. P. P. van. (2012). Een varende Jamboree: Het Nationaal Waterkamp van 1961. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 31(2), 72-79. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4306160>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4306160>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Een varende Jamboree

Het Nationaal Waterkamp van 1961

CEES VAN ROMBURGH

In het laatste weekend van juli 1961 trokken vanuit heel Nederland zeeverkennergroepen richting Nieuwkoop. Daar werd onder auspiciën van de Nationale Padvindsters Raad en de Padvindsters Raad een bijzonder waterkamp gehouden, waar de 'algemene' en katholieke jongens- en meisjes verenigingen gezamenlijk aan deelnamen.¹ Voor de meisjes was het zelfs de eerste keer dat ze deelnamen aan zo'n meerdaags kamp.² Dit Nationale Waterkamp (NWK) was een eerste echte aanzet richting een gezamenlijke scoutingvereniging en zou uitgroeien tot een evenement, dat vandaag de dag bekend staat als het 'Nawaka'. Tijdens dit kamp werden er zeilwedstrijden gehouden waar de 'lelievlet' als nieuwe standaardboot van de zeeverkenners een vaste plek kreeg.

WATERSPORT VERBROEDERT

In de jaren vijftig zag het publiek de verschillende groepen padvindsters, padvindsters, verkenners en gidsen steeds vaker optrekken. Ondanks de verzuiling, algemene armoede en krappe kas tijdens de wederopbouw organiseerden in 1950 de Nederlandse Padvindsters Vereniging (NPV) en de Katholieke Verkenners (KV), onder auspiciën van de Nationale Padvindsters Raad, een Nationaal Kamp in Ommen. In het kamp werd het veertigjarig jubileum van de padvinderij in Nederland gevierd. Gelijktijdig met het kamp in Ommen namen zevenhonderd jongens bij Terhorne deel aan een Nationaal Zeeverkennerskamp.

1 Voor 1973 (oprichting van Scouting Nederland) waren er vier organisaties: de 'algemene' Vereniging de Nederlandse Padvindsters (NPV), de Katholieke Verkenners (KV), het Nederlandse Padvindsters Gilde en (katholieke) Nederlandse Gidsen. De nationale raden waren van elk het samenwerkingsverband.

2 J.H. van der Steen, *Scouting in de jaren 50* (Klaaswaal 1990) en Frank van Geffen, *100 jaar Scouting Nederland. De geur van kampvuur* (Baarn 2009).

Na een tweede Nationaal Zeeverkennerskamp, ditmaal in Nieuwkoop (1954), duurde het tot 1961 voordat er weer een groot waterkamp werd georganiseerd. Tijd en geld voor het organiseren van een derde nationaal (zeeverkenners)kamp was er niet. De reden was dat in 1957 zowel de oprichting van scouting in 1907 als de honderdste geboortedag van Baden Powell groots werden gevierd. Een flinke afvaardiging van beide jongensverenigingen nam dat jaar deel aan de Wereld Jamboree in Engeland. Het vijftigjarig jubileum in Nederland drie jaar later werd door de vier verenigingen gezamenlijk gevierd, maar veel kleinschaliger dan tien jaar daarvoor.

De zeeverkenners maakten deze jaren gebruik van allerlei houten vletten, afgedankte (reddings)sloepen en zeilboten. Er werd in het vaarseizoen een hoop afgeroeid en in de wintermaanden veel geschuurd. Door de sterke groei van het aantal zeeverkennersgroepen was er behoefte aan beter en gestandaardiseerd materiaal. De eerste oplossing was in 1949 een zeilschouw, die bij de NPV onder de noemer 'lelieschouw' in de vaart kwam.³ Voor het roeien werd gekozen voor een houten overnaadse roeivlet.

De schouwen waren lastig om mee te zeilen en de aanschafkosten ervan hoog. Als alternatief voor de schouw werd door A.J.L. Stockman, groepsleider bij Bredase Titus Brandsmagroep en commissaris bij de Katholieke Verkenners, geëxperimenteerd met een kleine stalen knikspantvlet. Na uitgebreide proefvaarten werd het prototype van de 'lelievlet' in juni 1955 door scheepsbouwer Tinus Beenhakker in Kinderdijk aan de zeeverkenners overgedragen.⁴ De prijs viel mee: fl. 1400,-, inclusief zeiltuig en zes riemen. Alleen het stalen casco van een schouw kostte al snel fl. 400,- meer.

Vooralsnog hield de NPV, de grootste vereniging, vast aan de schouwen en roeivletten. De NPV was erg kritisch over de vletten: te klein, hadden geen bergruimte, waren lomp en slecht aan de wind zeilend. Pas na 1958 kwam daar verandering in. De doorbraak kwam nadat F. Koopman van de Johan en Cornelis de Witt-groep uit Dordrecht en lid van de NPV ook een roei- en zeilvlet bij Beenhakker kocht.⁵

De invoering van de lelievlet bij de NPV was uiteindelijk te danken aan de Rijswijkse internist Dr. A.P.J. (Bert) van der Burg (1914-2002). Als bestuurslid van de NPV was hij van 1957 tot 1964 belast met de zeeverkennerszaken. Na een bezoek in 1958 aan de Dordtse scouts, inclusief een proefvaart met een zeilvlet, werd alsnog besloten ook de vlet als standaardboot te gaan gebruiken. De populariteit van de lelievlet zou daarna sterk stijgen.

Bert van der Burg was een vooruitstrevend en maatschappelijk betrokken figuur. In 1937 richtte hij als student in zijn woonplaats Utrecht, naar aanleiding van de

3 C.P.P. van Romburgh, 'De Lelieschouw. De eerste eenheidsboot van de waterscouts': *Spiegel der Zeilvaart* no. 3 (1993) 13-16.

4 Dick Overduin, 'De lelievlet - Van schippersvletje tot internationale jeugdboot': *Scouting Magazine* no. 8 (okt. 1995) 18.

5 Willy Leefmans, *Jubileumboek van de Johan en Cornelis de Witt groep* (Dordrecht 1991) 54-55.

Wereld Jamboree in Nederland, een padvindersgroep op. Als lid van de Bond voor Jong-Liberalen was hij tijdens de oorlog actief in het Utrechtse verzet. Na de oorlog vestigde Van der Burg zich als internist in Den Haag en later in Rijswijk. In 1962 kwam hij namens de VVD in de gemeenteraad van Rijswijk (ZH) en was daar van 1966 tot 1978 wethouder.⁶

Van der Burg werd in de Haagse regio districtscommissaris voor de zeeverken- ners. Een goede relatie kreeg hij met twee leiders van de Haagsche Waterscouts, J.F.L. van Marsbergen en A.G. Duijff. Van Marsbergen werkte al voor de oorlog als inkoper voor de 'Scout Shop' op het nationale hoofdkwartier van de NPV in Den Haag. Duijff, van beroep oogarts, was de bedenker van de 'lelieschouw'. Tijdens landelijke bijeenkomsten van zeeverkennerleiders maakte hij ook kennis met Koop- man en Stockman.

Een jaar na zijn overstap naar het bestuur van de NPV schreef Van der Burg samen met Stockman, onder auspiciën van de Nationale Padvinders Raad, *Het water op. Handboek voor zeeverkenner* (1958). Dit handboek was, na de samenwerking rond de 'lelievlet', een volgende stap in de samenwerking tussen de NPV en de KV. In de functie van commissaris voor de zeeverkenners werd Van der Burg ook kampleider (in zeeverkennersjargon 'admiraal') van het te houden Nationaal Waterkamp (NWK) in 1961, met zijn inmiddels goede vriend Stockman als plaatsvervanger.⁷ Samen gaven ze leiding aan dertig stafleden van de (kamp-) 'admiraliteit'.

NIEUWKOOP: ZOMER 1961

In het weekend voor aanvang van het Nationaal Waterkamp vertrokken uit heel Nederland boten, auto's en vrachtauto's vol met materialen richting Nieuwkoop. Veel van de 1.500 jongens en meisjes, meest tussen de twaalf en achttien jaar, arri- veerden met de auto vlak voor de opening.

Op dinsdagochtend 25 juli vond in Nieuwkoop de opening plaats, pal voor het pas gerenoveerde 'Raethuys' (nu 'Regthuys'). Op het plein was het een bonte verza- meling van lichtblauwe uniformen van de watergidsen en padvinders en de donker- blauwe truien van de zeeverkenners. De kleine afvaardigingen uit Duitsland en Curaçao vielen hierbij in het niet. Van der Burg had de minister van Binnenlandse Zaken Edzo Toxopeus voor deze opening weten te strikken. Ze kenden elkaar uit de VVD, maar belangrijker was dat zijn vrouw H.A. (Ati) Toxopeus-Ufkes in het be- stuur van het Nederlandse Padvindsters Gilde zat. Zij zou later in die hoedanigheid

6 W.P.C. van den Ende en R.P.M. de Mooy, 'Profiel van een oud-Rijswijker: dr. A.P.J. van der Burg' in: *Jaarboek van de Historische Vereniging Rijswijk* (Rijswijk 1995).

7 *Het Allemansendje* no. 1 (26-07-1961).

Opening van het Nationaal Waterkamp 1961. Minister Toxopeus verricht de symbolische openingshandeling. Rechts van hem staat de kampleider Van der Burg. Archief Scouting.

naar het kamp terugkeren om de vlootschouw bij te wonen. Na het hijsen van de Nederlandse driekleur en onder muzikale begeleiding van een padvindersband uit Boskoop werd de opening voltrokken. Ondanks het sombere weer zat de sfeer erg goed in. Met het hieuen van een anker vanaf het bordes door de minister was het eerste gemengde Nationale Waterkamp een feit.

Het kampterrein was verdeeld over meerdere eilanden om en bij het Meijepad aan de Zuideinderplas. De subkampen hadden namen als Nova Zembla, Kaap Nassau, Westkust, Hawaï, Tahiti en Nieuwe Zeeland. Veraf van de jongenssubkampen, aan de zuidzijde van het Meijepad, lag het meisjeskamp op 'Sireneneiland'. Het geschei- den kamperen zou nog lang blijven. Pas tijdens het latere Nawaka in 1985 werden de meisjes verdeeld over de diverse subkampen en kon gesproken worden van een echt gemengd kamp.⁸ Het NWK was deels zelfvoorzienend, maar gebruikte waar nodig

8 Marie-José Godding, 'Geschiedenis van het NaWaKa': *Het Allemansendje* 2de jaargang nr. 3 (1992) (Special van het *Het Allemansendje* n.a.v. het te houden Nawaka in Roermond).

beschikbare faciliteiten. De kampstaf en 'ziekenboeg' waren gevestigd in een plaatselijke katholieke lagere school. Het zalencentrum *Parochiehuus* in het dorp werd gebruikt voor de presentatie 'Op en om het water' over de scheepvaart en de kampbioscoop ('Cinemaqua' in NWK-termen) met twee films van Bert Haanstra op het hoofdmenu. Tenten bij het Meijepad vormden het 'Aquataria' of centrale markt. Hier was een materiaaldepot, een vestiging van de Scout Shop, fietsenverhuur en een mobiel PTT-postkantoor. Voor noodgevallen was er een eigen radioverbinding tussen het Aquataria en de kampstaf. De organisatie had verder een eigen brandweerploeg en duikteam achter de hand. Als nieuwsmedium verscheen elke ochtend het gestencilde kampkrantje *Het Allemansendje*.⁹

Sponsors van het NWK waren de grote scheepvaartrederijen en oliemaatschappij BP, die garant stond voor de brandstofkosten en de levering van diesel. Bestellingen voor brood en groenten werden centraal geregeld met de Nieuwkoopse leveranciers, die als tegenprestatie korting verleenden. Aan het begin van het kamp was de mid-denstand kritisch ten aanzien van zoveel scouts, maar ze bleken toch wel erg goede klanten.

Elk groep draaide zijn eigen programma. Andere activiteiten werden georganiseerd per subkamp of centraal, zoals zwemwedstrijden in het plaatselijke zwembad, kanowedstrijden voor de meisjes of de (gemengde) zeilwedstrijden. Het aantal lelievletten was zo groot dat in meerdere klassen werd gevaren.¹⁰

Het was een typische Hollandse zomer, soms te weinig wind om te zeilen of juist buien met windstoten: "Harde wind met gemene windvlagen. Smerige uitschieters maken het zeilen moeilijk en gevaarlijk. De [stalen lelieschouw] 14 op de Noordplas omgeslagen. Na veel water binnen gekregen te hebben voor anker. Bij het afvaren weer water binnen. Niet geankerd en dan met de volgende windvlaag gekapseisd. Aan het roer Jaap van der Vijver. Stuurman aan boord: Bram Kruyt. Bij de berging roer verspeeld, zeil doormidden gescheurd, mastkoker en wang gebroken en nog enkele dingen stuk. De jongens zijn er goed afgekomen."¹¹

Een bijzondere happening was de vlootschouw met kano's, vletten, schouwen en motorboten. Grote blikvanger was de hasselteraak *Koning Radboud* (1911) van de Friese Admiraal Coenders-groep. Als 'vlootadmiraal' trad de commandant der Zee-macht in Nederland mr. A.N. baron de Vos van Steenwijk op. De andere gasten kwamen vooral uit de vier padvinderversenigingen. Met nauwelijks een zuchtje wind gaven de zeeverkeners met de fok saluut aan de vlootadmiraal. Desalniettemin was het voor de Polygoon-camera een fraai gezicht. Over aandacht in de media had men niet te klagen.

⁹ *Het Allemansendje* no. 2 (27-07-1961).

¹⁰ Extra editie van het *Allemansendje* (30-07-1961).

¹¹ <http://geschiedenis.katwijksezeeverkeners.nl/zomerkamp/zom196.htm#1961> (23-02-2012).

Tijdens het Nationaal Waterkamp van 1961 proberen zeeverkeners met een lelievlet een roeiboot te passeren. Archief Scouting.

Ondanks de verre ligging ten opzichte van de jongenskampen bleek dat er (meest) 's nachts pogingen werden ondernomen het meisjessubkamp te bereiken. Uit het verslag van de Katwijkse zeeverkeners is te lezen dat op een avond twee jongens weg zijn en pas om half drie 's nachts terugkeren uit het meisjeskamp. De volgende dag kunnen ze bij de opening hun plunjezakken pakken en vertrekken, maar na excuus krijgen ze nog een kans. Eén van wordt later tijdens de massaal bezochte ouderdag op zondag 30 juli definitief naar huis gestuurd.¹²

Op de woensdagmiddag van 2 augustus werd het NWK bij de kampvuurplaats aan het Meijepad door de deelnemers "in modeluniform afgesloten". Na uitreiking van prijzen van de kano- en roeiwedstrijden en het zingen van de kampyell 'Alewiejo' werden, na het zingen van het Wilhelmus, de vlaggen neergehaald.¹³

¹² idem.

¹³ *Het Allemansendje* no. 7 (02-08-1961).

NAWAKA'S

In de jaren zestig daalde de populariteit van de padvinderij en werd de verdere noodzaak tot samenwerking tussen de vier padvinderversenigingen steeds groter. Uiteindelijk leidde dat in 1973 tot de fusievereniging *Scouting Nederland*.

Bij de waterscouts is het Nationaal Waterkamp een begrip geworden. Het kamp dat in 1961 door Van der Burg en Stockman werd neergezet is achteraf gezien een blauwdruk geworden voor de latere Nationale Waterkampen. Net als toen worden deze kampen door vrijwilligers georganiseerd en zijn er vaste programmaonderdelen, zoals de zeilwedstrijden en een gondelvaart. Benamingen als 'ziekenboeg' en *Allemansendje* zijn nog steeds in gebruik.

In 1965 werd in Nieuwkoop een tweede NWK gehouden, om daarna vervolgens als 'NaWaKa' of 'Nawaka' na de Vinkeveense Plassen, Roermond en Giesbeek (2006) weer in Roermond (2010) te belanden. Het kamp groeide in de jaren met vijfduizend deelnemers uit tot het grootste watersportevenement van Europa voor waterscouts. De deelnemers komen grotendeels uit Nederland, maar ook uit andere landen.¹⁴

Het voormalige kampeerterrein in Nieuwkoop zelf krijgt in de toekomst een andere bestemming. Waar de jongens en meisjes in 1961 en 1965 kampeerden zal woningbouw plaatsvinden.

¹⁴ Opmerkelijk is dat de landscouts nooit de traditie van een eigen nationaal kamp hebben kunnen realiseren. Een poging om in de zomer van 2012 een nieuwe 'Nationale Jamboree' te organiseren werd al tijdens de voorbereidingen gestaakt.

Overzicht van Nawaka's

Jaar	Plaats	Officiële naam	Thema
1949	Rotterdam	Nationaal Zeeverkennerskamp (Oefenkamp voor 1950)	
1950	Terhorne	Nationaal Zeeverkennerskamp (Als onderdeel van het Nationaal Kamp in Ommen)	50 jaar padvinderij in Nederland
1954	Nieuwkoop	Nationaal Zeeverkennerskamp	
1961	Nieuwkoop	Nationaal Waterkamp (NWK)	
1965	Nieuwkoop	Nationaal Waterkamp (NWK)	
1970	Vinkeveen	NaWaKa	
1976	Vinkeveen	NaWaKa	
1980	Vinkeveen	NaWaKa	Buitengewoon, gewoon buiten
1985	Vinkeveen	NaWaKa	Scouting 75 jaar in Nederland
1989	Roermond	NaWaKa	Verrassend Avontuurlijk
1992	Roermond	NaWaKa	Zeilend Europa in
1997	Roermond	NaWaKa	Water leeft
2002	Roermond	Nawaka	Over de kim
2006	Zevenaar	Nawaka	Voortvarend / Atlantis
2010	Roermond	JubJam100 (Nawaka gecombineerd met Nationale Jamboree voor landscouts)	Scouting 100 jaar in Nederland

Bron: <http://frontpage.waterscouting.com/nawaka> (geraadpleegd op 23-02-2012).